

УДК 32.1.8

Веденсєв В. О.

Кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри філософії і соціальних наук, ДВНЗ «Криворізький національний університет».

КОМУНІКАЦІЇ В УКРАЇНСЬКИХ СОЦМЕРЕЖАХ ЯК РЕАКЦІЯ ГРОМАДЯН НА ОБМЕЖЕННЯ ВЛАДОЮ ЇХ ПОЛІТИЧНОЇ АКТИВНОСТІ: КУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТ ПРОБЛЕМИ

Визначаються особливості сучасної західноєвропейської цивілізації та її раціональної культури з ринковою поведінкою індивідів, підкреслюється інструментальна роль інформації, як важливого ресурсу сучасних ринків (політичного зокрема) та засобу комунікації в соцмережах. На тлі вище описанного аналізується, по-перше, процес формування віртуального поля громадянської діяльності (соцмереж) українців за умов обмеження їх активності владою в реальному соціополітичному середовищі, по-друге, культура Інтернет-ікомунікації.

Ключові слова: раціональна культура сучасного соціального порядку, інформація, соцмережа, культура Інтернет-ікомунікації, політична протестна активність.

Події останнього десятиліття українського соціально-політичного життя, спричинили доволі суттєві зміни в умовах життєдіяльності та настроях різних верств населення. Нові умови життя викликають у одних громадян апатію до олігархізованої політики, а у других розуміння того, що за свої права треба боротися. На тлі такого перебігу подій в Україні з'являється прошарок соціально активного населення (носіїв нової культури Інтернет-ікомунікації), для яких несприятливі внутрішні обставини громадянської діяльності, визвані законодавчими обмеженнями з боку влади, є стимулом пошуку нових, раніше нетипових для нашого суспільства форм організації політичної активності, пов'язаних

з віртуальним простором соцмереж. Аналізу цих іноваційних явищ і присвячена стаття.

Метою статті є аналіз процесу формування віртуального поля громадянської діяльності українців за умов обмеження їх активності владою в реальному соціополітичному середовищі. Виходячи із зазначеної мети, автор поставив завдання, по-перше, розглянути складності реалізації принципів раціональної культури в умовах соціума взалі, та умовах українського соціума зокрема; по-друге, визначити особливості культури комунікації в різних соціальних середовищах: віртуальному (соцмережах Інтернету) та реальному соціополітичному.

Під різним кутом зору ці проблеми досліджували чимало вчених, але автор статті звернув свою увагу на роботи Д. Белла, М. Кастельса, Г. Маклюєна, В. Найпола, К. Поппера, Е. Тоффлера, Ф. Фукуями, Ф. Хайєка та М. Брюханова, С. Дятлова, С. Клименко, Л. Коломійця, Л. Мельніка, В. Іноземцева, В. Тарасевича, А. Чухно, В. Цікіна, В. Чешко. Як інструмент дослідження використовуються соціокультурний та комунікативно-інформаційний методи.

Сучасний соціальний порядок «універсальної цивілізації» та його раціональна культура. Сучасна західноєвропейська цивілізація, за визначенням В. Найпаула, багато в чому є «універсальною» [17, р. 20]. За багатьма показниками її можна вважати результатом організації соціального порядку, який ґрунтується на послідовній реалізації ідей «Проекту Просвітництва» [7, с. 3], що критикував традиційний соціальний порядок, заснований на принципах морального боргу та релігійної віри. В XIX–XX ст. у розвинених західних країнах такий соціальний порядок став утворюватися на підставі принципів свідомого і розумного облаштування громадського життя на підґрунті раціонального наукового знання при поширенні атеїзму і витісненні релігії з громадської сфери в приватну. Все це, символізувало появу нових принципів раціональної культури сучасного соціального порядку.

В сучасних західноєвропейських країнах раціональність мислення індивідів стимулює розвиток капіталістичного ринку, який саме при раціональному та заснованому на наукових знаннях ухваленні рішень дає надію учасникам ринку на успіх в конкуренції з іншими. Підкреслимо: надію, але не гарантію отримання високого прибутку. Як писав Ф. Хайєк: «Не раціональність є необхідною передумовою для функціонування конкурентного ринку, а сама конкуренція і традиції, що її підтримують стимулюють цю раціональність» [14, с. 51]. При цьому учасники ринку мають бути вільними при ухваленні рішень про

те, як їм діяти на ринках, інакше раціоналізм їх мислення не отримає можливості повноцінної реалізації в здійснюваних ними операціях. Отже, ринкові відносини між його учасниками підтримують індивідуалізм в соціальній поведінці індивідів, тобто більш менш повну свободу індивіда від суспільства і пріоритет його особових цілей і мотивів соціальних дій над громадськими. Так виявилися пов'язаними в сучасній західноєвропейській цивілізації гуманістичні принципи свободи і саморозвитку індивідів з раціоналізмом і науковим знанням, а також з індивідуалізмом в мотивації соціальної поведінки індивідів.

В XIX ст. з'ясувалося, що розвиток капіталістичного ринку, незважаючи на раціональність поведінки його учасників, супроводжується негативними (кризовими) для розвитку суспільства соціальними тенденціями. Причина полягала в тому, що раціональна поведінка на ринку не може гарантувати очікуваних результатів діяльності тому, що ці результати найчастіше визначаються сукупністю випадкових чинників. Адже в ринкових стосунках усі індивіди прагнуть реалізувати тільки свої приватні інтереси, які постійно входять в протиріччя з приватними інтересами інших. В які моменти ці протиріччя стануть найбільш суттєвими при ухваленні рішень індивідами в їх ринковій поведінці — достовірно не знає ніхто. В результаті на ринках індивіди вимушені постійно реагувати на ті або інші дії різних випадкових чинників, які для індивідів виявляються непередбачуваними.

Інструментальний характер інформації. Визначальним ресурсом сучасних ринків при ухваленні раціонального і обґрунтованого рішення стала інформація. Доволі часто визначальною стає інформація, яка безпосередньо не відноситься до сфери інтересів учасників ринків. Особливо це характерно для фінансових ринків, де значимою є інформація не лише з області економіки і фінансів, але і з соціально-політичної сфери різних країн світу, або з області прогнозів змін статистичних показників в економіці і держуправлінні. Така інформація швидко застаріває, але в моменти своєї появи вона доволі часто визначає можливості для реалізації інтересів учасників ринку. Наприклад, в дні торгів статистичні показники стану ринку праці в ЄС або прогнози результатів президентських виборів в США можуть впливати на хід торгових операцій ринку CFD.

В наслідок цього для учасників такого ринку важливим є володіння своєчасною інформацією з різних сфер діяльності по всьому світу. Для цих цілей учасники фінансових ринків використовують спеціалізовані апаратно-програмні засоби, що створюються на основі комп'ютерів

і комп'ютерних мереж. З їх допомогою учасники ринків підтримують свою інформованість про все, що може бути ним необхідно для ухвалення рішень, а також самі займаються тим, що Е. Тоффлер назвав «проектуванням інформації» [12, с.186–189], тобто беруть участь в розповсюдженні серед учасників ринків тієї інформації, яка б сприяла ухваленню рішень на користь її розповсюджувачів.

Таке інструментальне відношення до інформації переноситься зі сфери ринкових відносин в неринкові – наприклад, в соціальну сферу, в сфери науки, мистецтва, культури. В таких умовах інформація з різних сфер діяльності, як і на фінансових ринках, стає інструментом організації соціуму, тому що інформаційні повідомлення визначають для більшості індивідів їх соціальні потреби та можливості їх задоволення. Ці соціальні потреби частіше за все формуються завдяки отриманій індивідами інформації і в меншій мірі реальною необхідністю. Але, як і на фінансових ринках, інформація швидко застаріває, змушуючи індивідів постійно цікавитися актуальними даними з різних сфер діяльності. Такий попит на інформацію як таку (яка не обов'язково відноситься до сфери економіки) створює сприятливі умови для її виробництва і поширення як товару.

В таких умовах індивіди формують своє власне уявлення про навколишній світ і про ті процеси, що відбуваються в ньому, на підставі отриманої інформації. Її цінність полягає в тому, що вона допомагає прийняти оптимальні рішення у сфері як приватного життя, так і в професійній діяльності. В результаті індивіди, споживаючи різноманітну інформацію, стають залежними від неї. Вони приречені відстежувати інформаційну пропозицію, яка постійно змінюється. Реалізація цієї пропозиції багато в чому визначає самоідентифікацію індивідів, а інформація стає інструментом досягнення особистих цілей.

Особливості культури Інтернет-комунікації. Соціальний запит на інструменталізацію інформації сильніше виражений у активних учасників ринкових взаємодій, яким притаманне домінування цінностей індивідуалізму і самореалізації. Найслабший прояв він має у прибічників традиційних цінностей колективізму, патерналізму та боргу.

У сучасному світі фактично відбувся розподіл ресурсів і способів задоволення інформаційних потреб між представниками різних соціальних груп у відповідності до того, наскільки значимими для них є ці цінності індивідуалізму і самореалізації. Чим вище значущість цих цінностей для індивідів, тим більше вірогідним є здійснення ними кому-

нікації в мережі Інтернету в силу підтримки в такій комунікації саме цих цінностей.

Прихильність індивідуалізму нерідко перешкоджає формуванню тривалих, багатоаспектних і психологічно глибоких соціальних зв'язків. Сучасний Інтернет надає можливість комунікації в досить широких співтовариствах його користувачів тільки в окремих аспектах, без формування тривалих і постійних соціальних зв'язків, що є цілком раціональним вибором індивідів, які самореалізуються. Головними причинами такого стану речей є властива сучасній економіці мобільність капіталу та невизначеність довгострокових перспектив діяльності в умовах, які постійно змінюються. В таких умовах цілком раціональним стає регулювання діяльності індивідів завдяки укладенню контрактів, що діють на протязі, як правило, не дуже тривалого часу. В результаті спочатку в економіці, а згодом і в неринкових взаємодіях, за визначенням Р. Сеннета, «швидко зникаючі форми співпраці стають для людей більш корисними, чим довгострокові зв'язки» [9, с. 31].

Сучасний Інтернет підтримує короткострокові і ситуативні взаємодії індивідів. Він багато в чому залишається середовищем обміну текстовими повідомленнями, обсяг яких зазвичай не буває великим, а глибина суджень доволі поверхневою, але такою, що практично не викликає претензій з боку інтернет-співтовариства. Для користувачів Інтернету стало нормою переглядати інформаційні повідомлення без особливої концентрації на них свідомості. Однією з найважливіших причин такої поведінки користувачів Інтернету є те, що вони в першу чергу реалізують з його допомогою свою потребу ознайомлення з інформацією, яка постійно змінюється, а освоєння якихось фундаментальних знань є для них менш значимим.

Сучасні інформаційно-комунікаційні технології, включаючи і сервіси Інтернету, порівняно швидко і легко тиражують інформаційні продукти. В результаті постійно розширюються об'єми доступної користувачам інформації в Інтернеті, але виникає проблема її селекції для сприйняття. У таких умовах практика показала, що селекція інформації краще за все здійснюється в комунікації з іншими користувачами, які ледве або взагалі особисто незнайомі. За допомогою колективних зусиль близьких за інтересами індивідів в Інтернеті швидше виявляються повідомлення, корисні для орієнтації в поточній інформаційній пропозиції. В результаті для більшості користувачів Інтернету найбільш значимою цінністю стає постійна інформаційна комунікація у віртуальних співтовариствах

користувачів з близькими інтересами. Це стало визначальною причиною розвитку соцмережі Інтернету.

Соцмережі в Інтернеті як соціальні інститути нової культури комунікації. Соцмережа в Інтернеті представляє сукупність апаратно-програмних і інформаційних сервісів, які підтримують комунікацію учасників цієї мережі за допомогою обмінів повідомленнями. Особливість сучасної соцмережі — це необхідність реєстрації для участі в ній, через створення свого профілю, який відображує інформації про ім'я (частіше віртуальне), рік народження та інші дані користувача. Правила формування профілів учасників соцмережі можуть задаватися вимогами власників, адміністраторів і громадської думки її користувачів.

За інформацією з профілів учасників соцмережі упізнають близьких їм за інтересами користувачів і об'єднуються в групи так званих «друзів». Сервіси соцмереж підтримують ці співтовариства учасників (груп користувачів), об'єднаних за загальними інтересами, історією інформаційних обмінів, пріоритетними темами комунікацій та ін. З часом в таких групах з'явилися прийняті договірні правила і стилі комунікації, а також особисті стосунки між їх учасниками, які переважно підтримувались тільки спілкуванням в Інтернеті.

Співтовариство в групах соцмереж стежать за дотриманням їх учасниками загальних норм і правил, перетворюючи соцмережі на соціальні інститути. Небажаючих дотримуватись цих правил завжди виключають з груп соцмереж, не допускають в списки «друзів» та ін. Тому в групах соцмереж, як правило, завжди встановлюється високий рівень довіри і солідарності, обмежений переважно інформаційною інтернет-активністю.

Така інформаційна діяльність підтримує і розвиває індивідуалізм і раціоналізм в ухваленні рішень членів груп соцмереж. Взаємна довіра і солідарність формуються і підтримуються не загальними цінностями і ідеалами, а ситуативно, на підґрунті тимчасових консенсусів в наслідуванні правил своїх груп. Інформація, яка циркулює в цих групах, постійно змінюється в залежності від зовнішніх умов, якими є, зокрема, функціонування ринків, органів влади, громадських організацій та різні новини з інших сфер діяльності. Індивід зберігає своє членство в групі, доки циркулююча в ній інформація його цікавить. Ця відповідність інтересам і корисність для індивіда інформації групи соцмережі повинні постійно підтверджуватися залежною від зовнішніх умов інформаційною діяльністю її учасників. Тому ніяких скільки-небудь довгострокових взаємних зобов'язань учасники груп соцмереж не мають. Їх підпорядкування

регулюючим консенсусам в наслідуванні правил і норм інформаційної діяльності своїх груп є тимчасовими.

Сукупності інформаційних повідомлень, циркулюючих в групах соцмереж, змінюється набагато швидше, ніж матеріальний світ, який цими повідомленнями описується. У свідомості учасників груп сукупності інформаційних повідомлень складаються в окремі епізоди, слабо пов'язані між собою. Така фрагментарність інформації про події, що відбуваються, багато в чому формує і фрагментарність життя сучасних індивідів, включаючи і користувачів соцмереж. Із цього приводу З. Бауман зауважив, що «...фрагментоване життя має властивість проживатися епізодами, як черга незв'язних подій» [2, с. 201].

У таких умовах мотивом спільної активності в групах для їх учасників є приналежність до короткострокових проектів в інформаційній сфері. Ці проекти визначаються періодично змінюваними темами сукупностей інформаційних повідомлень, які у свою чергу визначають напрям комунікації учасників груп соцмереж між собою. Цілями таких проектів учасників груп соцмереж майже ніколи не стає досягнення якогось конкретного результату, тому що це означало б закінчення проекту. У таких проектах важливою є постійна спільна діяльність їх учасників, яка визначається швидше їх індивідуальною мотивацією, чим вимогами лідерів проекту. У більшості випадків учасники проекту сприяють залученню до нього нових користувачів Інтернету, що стає не менш значимою метою здійснення проекту.

Виконання спільних проектів, наслідування договірним правилам і нормам інформаційної діяльності, прояви взаємної довіри і солідарності нерідко створюють видимість того, що участь в групах соцмереж сприяє формуванню громадянського суспільства. Але активність учасників груп соцмереж слабо пов'язана з формуванням громадянського суспільства, саме тому, що має прояв у віртуальному середовищі. Громадянське суспільство – це підтримка абстрактно-універсальних цінностей, партикуляристських принципів організації співтовариства, які визначають соціальні взаємодії реального світу [6, с. 191]. Втім, це не заважає появи в групах соцмереж лідерів групової думки, які доволі часто намагаються використати загальні інтереси і особливості комунікації між членами своїх груп в реальних політичних цілях.

Проектний характер участі в політиці користувачів соцмереж. Активні учасники соцмереж порівняно легко засвоюють норми і правила діяльності в умовах нового соціального порядку, який заснований на раціоналізації і секуляризації громадського життя, характерних

для розвинених країн світу. Це відбувається тому, що сам Інтернет, транслюючи користувачам норми і правила такого соціального порядку, став найважливішим чинником його світового поширення. На підґрунті своєї раціональності учасники груп соцмереж порівняно легко встановлюють норми і правила такого соціального порядку у своїх комунікаціях. Але у реальному світі учасники груп соцмереж можуть ледве-ледве або взагалі не можуть наслідувати раціональному соціальному порядку, що став для них таким звичним в мережі Інтернету.

Однією з причин цих складнощів є те, що такий реальний соціальний порядок на відміну від груп соцмереж встановлюється у навколишньому світі швидше спонтанно, в результаті різноспрямованих дій багатьох індивідів. І на цю спонтанність соціального порядку доволі часто (принаймі в сучасній Україні), накладається цілеспрямована діяльність органів влади, яка сприяє реалізації не громадських, а приватних інтересів впливових лобістів, представників олігархічних кланів. Така цілеспрямована діяльність органів влади не зміцнює стабільність соціального порядку, а навпаки створює в ньому додаткову напругу. Йдеться також і про те, що дії органів влади доволі рідко враховують закономірності спонтанної самоорганізації в соціумі. Адже в силу складності соціальних процесів і явищ органи влади не мають досить повної і об'єктивної інформації про їх розвиток, а громадян, які мають досвід і практичне знання в цій сфері, в нашій країні не прийнято залучати до процесів вироблення і реалізації державних рішень.

Порядок в мережі Інтернету встановлюється раціонально визначеними домовленостями. Це можливо, тому що Інтернет – повністю технічне і віртуальне середовище, створене фахівцями на підґрунті раціональних планів. Але у реальному світі створити і підтримувати визначений раціональністю соціальний порядок неможливо. Тому соціальна реальність поза Інтернетом представляється багатьом учасникам соцмереж ірраціонально організованою, в якій дії органів влади цю ірраціональність швидше підтримують, чим викорінюють. Ця ірраціональність стає причиною того, що у реальному світі учасникам соцмереж складніше, ніж в мережі Інтернет, добитися успіху, самореалізації і добробуту. І вони доволі часто оцінюють діяльність органів влади, як перешкоду для реалізації своїх інтересів.

Зміна соціальних умов життєдіяльності вимагає від учасників груп соцмереж прояву активності саме у реальному світі, де функціонують вищезгадані органи влади. І в деяких випадках вони починають таку активність проявляти у реальному світі. Зазвичай ця активність органі-

зовується лідерами груп соцмереж за допомогою виконання проєктів, до яких звикли їх учасники. Але ці проєкти завжди короткострокові і майже ніколи не об'єднують учасників довгостроковими цілями тому, що при індивідуальній мотивації їх учасників головною метою такого проєкту є сама по собі участь в ньому.

У політичну сферу активність учасників груп соцмереж виходить, коли їх лідери намагаються вплинути на визначення найважливіших ресурсів і способів рішень проблем реального світу, оскільки такі рішення залежать від того, хто обіймає відповідні посади в органах влади та якими ресурсами починає розпоряджатися. В період підготовки і проведення позачергових виборів Президента України 25 травня 2014 р. і дострокових виборів депутатів у ВР України 26 жовтня 2014 р. учасники груп соцмереж найчастіше намагалися добитися чесності і справедливості агітаційних кампаній (виключення так званої «джинси»), точності підрахунку голосів виборців, захисту прав і свобод тих або інших політиків, виключення впливу адмінресурсу та ін.

З одного боку, така проєктна активність в політиці учасників соцмереж схожа з проєктною активністю політиків, які також прагнуть не стільки реалізувати громадські цілі, скільки залучати якомога більше громадян до своїх політичних проєктів з метою їх легітимації. Але з іншого боку, професійні політики монополізували сферу політичної активності і не дозволяють конкурувати зі своїми політичними проєктами ніяким іншим, включаючи і проєкти учасників груп соцмереж. Це здійснюється в першу чергу за допомогою прийняття і застосування норм законодавства про вибори і політичну активність, що надають пріоритет давно діючим в політиці партійним і іншим проєктам. Іноді це можуть бути закони, які забороняють або обмежують протестні форми діяльності (мітинги, демонстрації, критику органів влади та ін.). За останні півтора роки спроби запровадити такі закони робилися двічі: по-перше, це прийнятий 16 січня 2014 р. пакет «законів про диктатуру» В. Олійника—В. Колесниченка [15]; по-друге, це зареєстрований 24 лютого 2015 р. проєкт закону № 2225 (про захист і збереження авторитету держави) К. Матейченка [5].

Проблеми реалізації громадянських цілей за умов нового соціального порядку. Разом з політичними проблемами, з якими стикаються учасники груп соцмереж, функціонування ринку в нашій країні відбувається за умов постійного порушення норм передбачених законами. Неформальні норми взаємовідносин на ринку визначають недобросовісну конкуренцію, використання в приватних інтересах адмінресурсу.

Ринкові стосунки поширюються на сфери неринкової діяльності, руйнуючи традиційні та релігійні цінності, знижуючи значущість наслідування моральним зобов'язанням при ухваленні рішень громадянами і посадовцями в самих різних сферах діяльності. Не є виключенням і сфера політики. У політиці при прийнятті і виконанні рішень також мало значущим є мораль, що, зокрема, і є причиною порушення норм виборчого законодавства. Сказане підтверджують дані моніторингу ситуації в період підготовки та проведення виборів Президента України в травні 2014 р. [4] і депутатів у ВР України в жовтні 2014 р. [11, с. 46].

Швидше за все, вся ця сукупність проблем оцінюється громадянами України як прояв негативної тенденції в розвитку країни, яка може полягати в зростаючій соціальній нерівності, низькій якості соціального захисту і тому подібних фактах. Прояв негативної тенденції в розвитку, при всіх відмінностях в її розумінні різними соціальними групами, більшістю наших громадян вважається поширеним соціальним явищем.

Подолання цієї негативної тенденції в розвитку пов'язувалося багатьма громадянами України з ідеєю євроінтеграції. Появі і вкоріненню цієї ідеї в масовій свідомості передував довгий підготовчий період. Потім було заявлено про мало кому зрозуміле серед пересічних громадян відстрочення євроінтеграційного процесу. В результаті сукупність чинників (невиправдані очікування громадян, криза на Україні, яка посилювалася на тлі довготривалої загальносвітової кризи) і привела до радикалізації настроїв людей, небажаючих миритися з тим, що відбувається. Подальший перебіг подій загальновідомий: з 21 листопада 2013 р. по 22 лютого 2014 р. – протестні акції київського Євромайдану та Євромайданів в інших містах поступово переростають в українську Єврореволюцію [1].

Революційні події пройшли. Але як свідчать результати опитувань Фонду «Демократичні ініціативи ім. І. Кучерева» та «Центру економічних і політичних досліджень ім. О. Разумкова», проведених у 2013 і 2014 р. р., українці вважають, що у більшості сфер соціального життя в 2014 р. положення істотно погіршилось (навіть в порівнянні з деними 2013 р., які теж показали негативні тенденції) [10].

Прояв негативної тенденції в розвитку українського суспільства добре усвідомлюється менеджерами, підприємцями, службовцями приватних компаній, працівниками вільних професій і представниками інших соціально активних груп населення, чия громадянська позиція вимагала соціальної активності. В силу звички до раціональності в мисленні аналогічно оцінюють негативні тенденції в розвитку суспільства

і учасники груп соцмереж. Вірогідно тому всі ці категорії громадян і брали активну участь в раніше згаданих протестних акціях.

З часом протестна активність знизилася, а кількість учасників акцій істотно скоротилася. Колишній проект політичного протесту припинився після того, як раніше задекларовані в його межах громадянські цілі проведення євроінтеграції виявилася підміненими новими політичними вимогами: проведення чесних виборів і люстрації скомпроментованих держслужбовців. Протестуючі намагалися змусити органи влади реалізувати свої уподобання в сфері організації соціального порядку. Але влада так і не приступила до системної зміни соціального порядку. Одна частина активних користувачів Інтернету разом з представниками українського середнього класу, фактично, відмовилися від подальших спроб змінити соціальний порядок в Україні, а інша їх частина, з вторгненням Росії до Криму (з 2 березня 2014 р.), залучилася до організації руху «Інформаційного спротиву» (координатор Дмитро Тимчук) російській пропаганді [13], яка дає інше тлумачення сучасних подій та історії української державності [16]. Окремо, від спільнот сповідуючих протестну активність з самого початку Євромайдану (з 30 листопада 2013 р.), стояла громадська ініціатива «Євромайдан SOS» (координатор Леся Матвійчук), яка займається організацією різних видів безоплатної допомоги [3].

Висновки. За умов непоодиноких спроб провладної групи законодавчо обмежити правові рамки громадянської діяльності українців, цілком зрозумілим і обґрунтованим є пошук високоосвіченими і соціально активними громадянами нових форм соціальної активності протестного характеру. Протестна діяльність в соцмережах — віртуалізація соціополітичного середовища активності українців, з'являється саме як раціональна відповідь громадян на спроби владних обмежень. Але українцям слід враховувати особливості комунікацій в реальному соціополітичному і віртуальному середовищах. Враховувати те, що досвід організаційної протестної діяльності в цих середовищах відрізняється, оскільки вони регулюються різними нормами та знаходяться під впливом різних факторів. Віртуальне середовище більш раціонально облаштоване і досвід діяльності в ньому не замінє досвіду участі в реальній політиці, де результати діяльності визначаються сукупністю як проектних цілей, так і випадкових чинників. Тому саме з цих міркувань віртуальне середовище може розглядатися як допоміжне, а не альтернативне і цілком незалежне поле громадянської діяльності. А до результативної діяльності в реальному соціополітичному середовищі

людей потрібно готувати семе через залучення до цієї реальної політики, розвивати, займатися просвітою [8, с. 181], адже як вказує «абетка політика» іншого шляху не має.

Список використаних джерел:

1. Баркар Д. Євромайдан переростає у Єврореволюцію? [Електронний ресурс] / Д. Баркар // Радіо Свобода (radiosvoboda.ua), 24.11.2013. — Режим доступу: — Назва з екрана.
2. Бауман З. Индивидуализированное общество / З. Бауман; [пер. с англ. под ред. В. Л. Иноземцева]. — М.: Логос, 2002. — 390 с.
3. Збір гуманітарки для переселенців: Submitted by Maria on Fri, 02/13/2015 [Електронний ресурс]: «Євромайдан SOS». — Режим доступу: <http://euromaidan.sos.org/uk/node/250>. — Назва з екрана.
4. Звіт довгострокового спостереження за позачерговими виборами Президента України 25 трав. 2014 р. [Електронний ресурс]: за даними ВГО «Комітету виборців України», 8–22 трав. 2014. — 14 с. — Режим доступу: <http://www.slideshare.net/victorkylymar/dts-04president-35040777?related=1>. — Назва з екрана.
5. З Ради відкликали законопроект про заборону критики влади [Електронний ресурс] // УНІАН, 02.03.2015. — Режим доступу: <http://www.unian.ua/politics/1050484-z-radi-vidklikali-zakonoproekt-pro-zaboronu-kritiki-vladi.html>. — Назва з екрана.
6. Ионин Л. Г. Социология в обществе знаний: от эпохи модерна к информационному обществу / Л. Г. Ионин. — М.: Изд. дом ГУ-ВШЭ, 2007. — 432 с.
7. Лекторский В. А. Введение // Исторические типы рациональности: в 2 т. / В. А. Лекторский; [ред. кол.: д. филос. н.: П. П. Гайденко, В. А. Лекторский, ак. В. С. Степин; отв. ред. д. филос. н. В. А. Лекторский]. — М.: ИФРАН, 1995. — Т. 1. — С. 3–5.
8. Пантин И. К. «Оранжевые» пилюли от российских болезней / И. К. Пантин // Полис. — 2010. — № 6. — С. 177–181.
9. Поппер К. Р. Открытое общество и его враги: в 2-х т. / К. Р. Поппер; [пер. с англ. под ред. В. Н. Садовского]. — М.: Международный фонд «Культурная инициатива»: Феникс, 1992. — Т. 1: 446 с.
10. Почти 90% украинцев считают, что ситуация в стране ухудшилась — опрос [Електронний ресурс]: УНІАН, 29.12.2014. — Режим доступу: <http://www.unian.net/>

- society/1027562-pochti-90-ukraintsev-schitayut-cho-situatsiya-v-strane-uhudshilas-opros. html. — Назва з екрана.
11. Стан свободи слова під час парламентських виборів 2014. [Електронний ресурс]: звіт підготовлено в рамках проекту «Мережа медіа-спостерігачів», який виконує ІМІ за підтримки Freedom House та МЗС Норвегії. — Київ, 2014. — 52 с. — Режим доступу: <http://www.slideshare.net/Nikorupciji/ukraine-2014-new>. — Назва з екрана.
  12. Тоффер Э. Шок будущего / Элвин Тоффер; [пер. с англ.]. — М.: АСТ: АСТ Москва, 2008. — 557, [3] с.
  13. Угрозы на Востоке и Юге Украины на 30 апреля: оценка от группы ИС (инфографика) [Електронний ресурс]: «Информационное Сопротивление», 30.04.2015. — Режим доступу: <http://sprotyv.info/ru/news/ugrozy-na-vostoke-i-yuge-ukrainy-na-30-aprelya-ocenka-ot-gruppy-infografika>. — Назва з екрана.
  14. Хайек Ф. А. Познание, конкуренция и свобода [текст]: антол. соч. / Ф. А. Хайек; [сост.: Д. Антисери, Л. Инфантино; пер. с англ. С. Мальцевой, К. Большакова]. — СПб.: Пневма, 2003. — 288 с.
  15. Хоменко С. «Ручні» закони: путч чи запорука благополуччя? [Електронний ресурс] / С. Хоменко // BBC Україна, 16.01.2014. — Judah T. Ukraine: Inside the Deadlock / Tim Judah // New York Review of Books. — May 7, 2015. — Vol. 62, № 8. — Режим доступу до журн.: <http://www.nybooks.com/articles/archives/2015/may/07/ukraine-inside-deadlock/>. — Назва з екрана.
  16. Naipaul V.S. Our Universal Civilization: The 1990 Wriston Lecture: The Manhattan Institute, Oct. 30, 1990 / V.S. Naipaul // New York Review of Books. — Jan. 31, 1991. — Vol. 38. — № 3. — P. 22–25.

Стаття надійшла до редакції 19.01.2015 р.

Веденеев В. А. Коммуникации в украинских соцсетях как реакция граждан на ограничение властью их политической активности: культурный аспект проблемы

Определяются особенности современной западноевропейской цивилизации и ее рациональной культуры с рыночным поведением индивидов, подчеркивается инструментальная роль информации, как важного ресурса современных рынков (политического в частности) и средства коммуникации в соцсетях. На фоне выше описанного анализируется, во-первых, процесс формирования виртуального поля гражданской деятельности (соцсетей) украинцев в условиях ограни-

чения их активности властью в реальной социополитической среде, во-вторых, культура Интернет-коммуникаций.

Ключевые слова: рациональная культура современного социального порядка, информация, соцсеть, культура Интернет-коммуникаций, политическая протестная активность.

Vedeneev V.A. Communication in ukrainian social networks as citizens' reaction on governance limitation of their political activity: cultural aspect of the problem

The study defines features of a modern west-European civilization and its rational culture with market behavior of individuals, making accent on the instrumental role of the information as an important resource of the modern market (especially political) and a communication tool in social networks. Basing on the aforementioned, it analyzes, firstly, the molding of the virtual field of Ukrainians civil efforts (social networks) in the conditions of the limitation of their activity by the governance in real socio political environment; secondary, new Internet communication culture.

Keywords: rational culture of the modern social order, information, social network, Internet communication culture, political protest activity.